

Na een prachtige herfst is het opeens winter. De kerstverlichting hangt in de winkelstraten en Sinterklaas is weer met de boot in Baarn aangekomen. Er worden natuurlijk verlanglijstjes gemaakt, maar weet u eigenlijk dat er vroeger een fabriekje in Baarn is geweest dat houten speelgoed maakte? Meer hierover in deze Nieuwsbrief, maar ook een stukje geschiedenis, zoals de bijzondere tekening van Escher, de Naald van Waterloo en het Kippenbruggetje. Informatie over een mooie lezing, een expositie in Soest en een nieuw HKB-boekje met een wandeling kunt u hier ook lezen.

In de Baerne van december staat dit keer een mooi uitgebreid artikel over de Baarnse Kerststallenroute, die dit jaar alweer 30 jaar bestaat.

Wij wensen u een mooie decembermaand toe.

Ans van Egdom en Johanna Hébuterne

HKB bedankt vrijwilligers

Een aantal bestuursleden was al vroeg in de Herberg van Paulus aanwezig om de vrijwilligers welkom te heten. Van de ruim 80 vrijwilligers van de Historische Kring hadden zich bijna 60 medewerkers opgegeven voor dit gezamenlijke etentje.

Voorzitter Petra Spigt opende met een korte toespraak. Ze bedankte iedereen voor zijn/haar inzet en was blij dat de Baarnse geschiedenis door de verschillende werkgroepen onder de aandacht wordt gebracht. Ze zei te verwachten dat het volgende jaar net zo goed verloopt.

Aan de diverse tafels was het tijdens het Chinese buffet een gezellig weerzien en kennismaking. Medewerkers van verschillende werkgroepen die elkaar anders nooit zien, vertelden nu aan elkaar over hun vrijwilligerswerk en dat varieerde van de ARWE, de werkgroep Oude Begraafplaats, de Wandelingenwerkgroep tot de mensen die de Baerne 4 x per jaar thuisbezorgen. De HKB telt 13 werkgroepen waar de vele vrijwilligers zich inzetten om de Baarnse erfgoed te bewaren en te verspreiden.

Het bedankje van de Historische Kring Baerne aan iedereen die zich hiervoor inzet werd door middel van dit gezellige etentje kenbaar gemaakt.

Villa Ekeby, getekend door M.C. Escher, in de Oudheidkamer

(Petra Spigt)

Momenteel wordt de tekening van M.C. Escher zorgvuldig ingelijst. In de maand december zal dit bijzondere werk te zien zijn in de Oudheidkamer tijdens de openingsuren op woensdag en zaterdag.

De tekening van Ekeby (voorheen Villa Rustoord of Nova), die Escher in 1947 maakte, was een geschenk aan jonkheer A.E. Rutgers van Rozenburg, zoals ook vermeld wordt in de biografie

Postadres: Postbus 326, 3740 AH Baarn • **Bezoekadres Oudheidkamer:** Hoofdstraat 1a, 3741 AC Baarn
Telefoon: (035) 54 303 77 (tijdens openingsuren) • **Openingstijden:** woensdag 14 - 16 uur, zaterdag 11 - 13 uur.
www.historischekringbaerne.nl • info@HistorischeKringBaerne.nl

van Wim Hazeu over Escher. Het werk was nooit bedoeld voor productie of verkoop. De tekening die wij nu bezitten is naar alle waarschijnlijkheid een fotografische kopie.

Vanaf 1937 richtte Escher zich voornamelijk op litho's en hout-snedes waarin metamorfoses, wiskundige patronen en visuele onmogelijkheden centraal stonden. Juist daarom is deze tekening van Ekeby bijzonder: ze wijkt duidelijk af van zijn gebruikelijke stijl en is met grote precisie uitgevoerd in vogelvluchtperspectief.

Aanvankelijk dachten we dat Escher het huis volledig uit zijn hoofd had getekend, vanuit dat perspectief. Maar tijdens een gesprek met jonkheer E. Rutgers van Rozenburg, zoon van de medebewoner, bleek iets anders: Escher had destijds een kamer gehuurd aan de overkant van de straat, waarschijnlijk in Villa Heemstrastate (nummer 51). Vanuit dat hoge standpunt had hij perfect zicht op Ekeby en kon hij het huis zo gedetailleerd vastleggen.

Het hele verhaal kunt u lezen op de informatieborden in de Oudheidkamer.

De Oudheidkamer is geopend op woensdag van 14.00 – 16.00 uur en zaterdag van 11.00 – 13.00 uur.

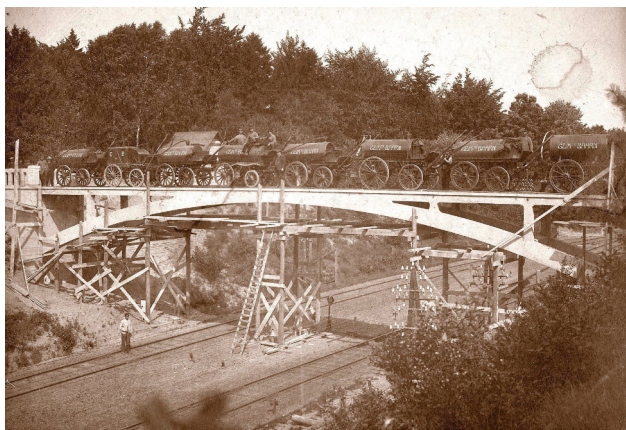

Reacties Kippenbruggetje

Veel mensen hebben gereageerd op de foto's van het Kippenbruggetje. De Oudheidkamer is hier erg blij mee. Er zijn veel reacties binnengekomen. Dank daarvoor.

De reacties varieerden van dat ze werden gebruikt voor de aanvoer van bouwmaterialen tot dat ze werden gebruikt voor de demping van de Pekingkom. Dit laatste ging echter per karretje over rails.

De karretjes op de foto's werden echter voortgetrokken door paarden en blijken odeur- of strontkarren te zijn. Deze konden ook gevuld worden met water, grond of puin en staan op de brug om de draagkracht van de brug te testen. Als er een nieuwe brug is gebouwd wordt deze vaak op maximale draagkracht getest. Bij verkeersbruggen wordt dit gedaan met rijen vol beladen vrachtauto's, het kippenbruggetje heeft natuurlijk een veel lagere maximale belastbaarheid. De reactie van de brug op de belasting kon dan worden gecontroleerd, eventueel de doorbuiging opgemeten. Tegenwoordig heeft men daar natuurlijk veel meer meet- en controleapparatuur voor. Dit gebeurde voor de oplevering".

De Naald van Waterloo

De restauratie van de Naald van Waterloo, ook de Baarnsche Naald genoemd, is voltooid. Deze obelisk herinnert ons aan de moedige prins Willem Frederik van Oranje, later koning Willem II. Hij sloeg in 1815 de aanval af van de Fransen bij Brussel (Quatre Bras), een voorbereiding van de slag bij Waterloo.

Het gedenkteken werd opgericht in 1820 en werd ontworpen door Abraham van het Hart. Het monument staat op een vierkantige sokkel met aan iedere kant een inscriptie, een voor elke windstreek. Aan de westerse kant vindt u de tekst in het Nederlands, aan de zuidkant die in het Frans, de oostkant is in het Engels en de noordkant in het Latijn. 'Tot bijzondere vereering van den moed en de hardnekkige verdediging der positie bij Quatrebras, zo luisterrijk tentoongespreid'.

De plaatsing van het monument is recht tegenover paleis Soestdijk aan het eind van de Koningslaan op een afstand van 1 kilometer.

In vroeger tijden bevonden zich naast het monument 2 kanonnen van Belgische

makelijk, afkomstig uit de 10-daagse veldtocht in 1830. Het ging om 2 6-ponders met een voorwagen, ieder 1037 kilo zwaar, dus niet zo gemakkelijk te verplaatsen. Om toch te voorkomen dat de Duitsers in de tweede wereldoorlog ze zou meenemen en zou omsmelten tot wapens, werden zij ondergebracht in het legermuseum Armamentarium in Delft.

In later tijden zijn er andere kanonnen geweest, de laatste werden in 2016 verwijderd.

Het ging hier om vestingkanonnen van 11 cm. Wijlen prins Bernhard vond ze echt niet passen bij de historie van het monument, dus verdwenen zij naar het Nederlands Artillerie Museum 't Harde.

Nu, in 2025, mag De Naald weer gezien worden, een blijvend teken van het dankbare vaderland voor de behaalde overwinning op Napoleon. Hij staat weer te stralen in de zon: toch weer een stapje dichterbij de vorstelikheden waar Baarn zo graag aanspraak op maakt.

Een foto van de Naald met herinnering

Van Mevrouw Mercia Vries-Lengers kregen we een mail met een mooie foto van de Naald. Haar herinnering bij de foto kunt u hieronder lezen.

“De Naald is nu gerestaureerd. Echter, er ontbreken nog de 2 kanonnen die zijn weggehaald en nooit meer teruggezet. Die kanonnen waren bij de Slag v. Waterloo in gebruik. Er is in het verleden ook gevraagd naar die kanonnen, waar ze gebleven zijn. Die twee werden weggehaald om het smelten door de Duitsers te voorkomen. Ik heb een familiefoto, waarop mijn vader, de heer Hugo Lengers, staat met zijn monteur Thijmen de Ruig, bezig met de versiering voor de intocht van Juliana en Bernard. Ook de Naald werd toen verlicht.

Het hele dorp was toen versierd ook de Wilhelminavijver, waarboven mijn vader prachtige verlichting heeft gehangen in de vorm van insecten die van binnenuit waren verlicht. Ik neem aan dat die foto via Thijmen de Ruig ook in het bezit is van de Historische Kring.

Eigenlijk is de Naald pas compleet als die 2 kanonnen ook weer aanwezig zijn.”

De Avond van de Baarnsche Geschiedenis

De Avond van de Baarnsche Geschiedenis 2025, op 28 oktober in De Speeldoos was een groot succes: voor een compleet uitverkochte zaal werden de toeschouwers meegenomen terug in de tijd, met als gids Kevin van de Berg.

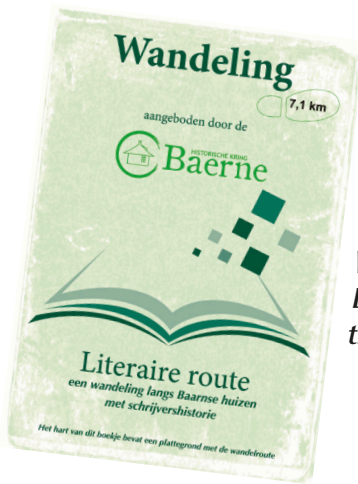
Frits Booy, Machteld Olthof en Wil Hordijk brachten het verleden op hilarische wijze weer tot leven met personen als de bisschop van Utrecht, Johanna van IJsendijk, muisjesman De Ruijter en anderen. Vragen als waarom heeft Baarn geen ommuuring en wat doet Sinterklaas in dat wapen van Baarn werden door hen beantwoord, met commentaar door Kevin met hier en daar kleine speldenprikjes richting burgemeester en wethouder op de eerste rij.

De muzikale omlijsting kwam voor rekening van het Baarns Kamerorkest Artoni. Het Baarns Mannenkoor gaf acte de presence met een ode aan Baarn.

Tot besluit liet Kevin zich ook niet onbetuigd en zong een prachtige liefdesverklaring aan Baarn op de muziek van 'Het Dorp', welbekend van Wim Zonneveld.

Het was gewoon een mooie avond.

HKB-boekje met literaire wandeling

Op de website van de Historische Kring Baerne, www.historischekringbaerne.nl, kunt u diverse wandelingen door Baarn vinden met een thema. De literaire wandeling langs Baarnse huizen met schrijvershistorie, is nu ook in de vorm van een boekje verschenen. Deze wandeling is 7,1 km lang en het hart van het boekje bevat een plattegrond met de wandelroute.

Dit boekje is gratis af te halen in de Oudheidkamer en bij de Bibliotheek. Natuurlijk is een vrijwillige bijdrage van harte welkom.

Speelgoed van KODA

Speelgoed, het behoort tot onze eerste herinneringen. Of het nou een dure brandweerauto was of een eenvoudig fluitje, we vonden het prachtig. Maar speelgoed van mooi hout dat ook nog eens bijna onverwoestbaar is, dat is wel heel speciaal.

Aan de Sophialaan in Baarn woonde Frits Köhler. Hij was de zoon van een poelier en werd geacht zijn vader op te volgen, maar zoals dat wel meer gaat had hij daar helemaal geen zin in. Hij hield meer van knutselen met hout, maakte er speelgoed van en kleine bootjes.

Toen hij oud genoeg was begon hij met dit speelgoed door Nederland te reizen en haalde hier zo maar honderdduizend gulden aan orders binnen!

Op 1 april 1946 vestigde hij zich aan de Acacialaan en noemde zijn nieuwe zaak KODA. Dit was een samentrekking van zijn eigen naam, Köhler en zijn vriend Henk van Dam, een meubelmaker met wie hij ging samenwerken. Hij haalde personeel uit de buurt: op een gegeven moment werkten er 50 mensen voor hem op de 'latjesfabriek', zo genoemd vanwege het bruikbare houtafval dat de buurtbewoners goed konden gebruiken.

Vanaf 1947 ging KODA samenwerken met Jumbo, toen nog Hausemann en Hötte geheten. Het logo werd een gevleugelde olifant met de naam KODA daarboven.

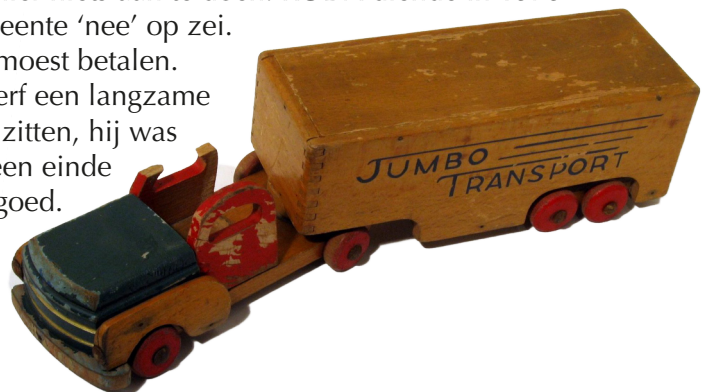
Veel kleur gebruikte KODA niet, het werd bijna overwegend uitgevoerd met een dikke laag blanke lak. Zo werden veel autootjes, roldieren en treintjes gemaakt, maar zij maakten ook nog wat anders, een modelzeiljacht op schaal, helemaal natuurgetrouw. Met behulp van zo'n bootje kon je de techniek van het zeilen onder de knie krijgen.

1949 werd een heel slecht jaar, Henk van Dam hield er mee op, goederen werden te laat geleverd. Hausemann en Hötte kregen steeds meer de overhand en de naam KODA verdween uit het logo, dat nu nog alleen uit een olifantje bestond. Maar ook begon het plastic speelgoed meer en meer het hout te verdringen, zeker ook vanwege de prijs. Hierdoor ging KODA ook over om naast het speelgoed zonweringen en luifels te vervaardigen, alsook naaidozen, deegrollers en schooltafels voor de firma Luctor NV in Baarn.

Maar in 1970 sloeg het noodlot echt toe. In de omgeving van de Acacialaan vonden in die tijd veel verbouwingen plaats waardoor de fabriek voor verkeer moeilijk of niet te bereiken was, hierdoor kwam het bedrijf stil te liggen. De gemeente wenste hier niets aan te doen. KODA diende in 1979 een schadeclaim in van 40.000 gulden, waar de gemeente 'nee' op zei.

De Raad van State zei gelukkig 'ja', en de gemeente moest betalen. Toch bleek het bedrijf niet meer te redden, KODA stierf een langzame dood. De zoon van Frits Köhler zag de zaak ook niet zitten, hij was trompettist, zijn hart lag bij de muziek. Zo kwam er een einde aan de fabriek, maar zeker niet aan het houten speelgoed.

Nog steeds spelen onze kinderen met veel plezier met hun houten blokken, treintjes en beestjes en behoort het houten speelgoed nog steeds tot het betere speelgoed.

“Thuis in de 17e eeuw”

Lezing in De Leuning op 2 december a.s. door drs. Gees-Ineke Smit

Op dit moment is de tentoonstelling “Thuis in de 17e eeuw” te zien in het Rijksmuseum. Hier wordt geprobeerd het leven uit die tijd zo goed mogelijk te reconstrueren en te tonen aan de hand van allerlei voorwerpen. Het Rijksmuseum werkte voor het erg leuke boek, met dezelfde titel, en de tentoonstelling, samen met veel Historische Kringen/Verenigingen, Oudheidkundige kamers, archeologen, etc. Van beerput tot historisch archief: er is veel onderzoek gedaan wat leidt tot mooie vondsten en verhalen.

Op dinsdagmiddag 2 december geeft Gees-Ineke Smit hierover een lezing in de Leuning. Inloop 14.00 uur, aanvang 14.30 uur.

De lezing is gratis toegankelijk, men moet zich wel van tevoren opgeven bij de receptie.

Nieuwe exposities in Museum Soest

In museum Soest zijn de komende maanden vier nieuwe exposities te zien.

Kerstgroepen van Karin de Wit

Jaren geleden bezocht Karin de Kerststallententoonstelling in de St. Ansfriiduskerk in Amersfoort. De diversiteit van de kerstgroepen sprak haar aan en van een paar verschillende groepen groeide het naar een heel diverse verzameling. De groepjes waarbij Maria het Kind in haar armen heeft zijn voor haar speciaal.

Om aan te sluiten bij de andere exposanten heeft ze voor deze tentoonstelling gekozen voor handgemaakte kerstgroepen.

Hans de Vos Burchart (beelden)

Bij De Werkschuit (nu Kunstenhuis) in Bilthoven volgde Hans een basiscursus beeldhouwen. Na 4 jaar cursus startte hij thuis een bescheiden atelier. De uitdaging en het ‘gevecht’ met de steen is na 25 jaar telkens weer boeiend. Zowel figuratief als abstract zijn beide in het werk van Hans terug te vinden.

Henny de Vos Burchart – Lodewijks (schilderijen)

Zo’n 30 jaar geleden begon Henny met schilderen waarbij de nadruk aanvankelijk op aquarel lag. Nu schildert zij vooral met olieverf met soms een uitstapje naar houtskool.

Haar grootste inspiratiebron is kleur en het hoofdonderwerp van haar schilderijen zijn vaak mensen of dieren.

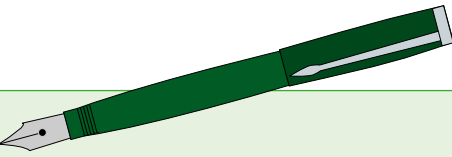
Peter Luitze (schilderijen)

Peter neemt u mee naar kleurrijke landschappen met als inspiratie de prachtige natuur van Soest, Texel en Frankrijk. Ook muziek speelt een rol in het geëxposeerde werk.

Vier totaal verschillende vormen van kunst in de periode van 31 oktober 2025 tot en met 18 januari 2026 ondergebracht in museum Soest.

Zie ook www.museumsoest.nl

Agenda

Tot en met 13 maart 2025

Tentoonstelling "Natuur door Baarnse kunstenaars"

Schilderijen uit het depot van de Historische Kring van Hendrik Verpoeken, Anthon van der Helden, Helmert van der Flier, Jaap de Ruig en Corrie Seleski in de Oudheidkamer.

Open op woensdag van 14.00 – 16.00 uur en zaterdag van 11.00 – 13.00 uur

18 december 2025 tot en met 6 januari 2026

Kerststallenroute Baarn

Honderden kerststallen zijn te bewonderen in Baarnse tuinen. Tot 23.00 uur zijn ze sfeervol verlicht. De totale route is 5 km. Info en routebeschrijving op www.kerststallenroutebaarn.nl.

Heeft u belangstelling voor de Baarnse Geschiedenis en wilt u ons met korte of iets langere projecten komen helpen of heeft u belangstelling voor een bepaalde werkgroep? Kijkt u dan eens op de website www.historischekringbaerne.nl.

Wij zijn bijvoorbeeld nog op zoek naar:

- een systeembeheerder voor de Oudheidkamer
- een Coordinator en teamgenoten voor de werkgroep Tentoonstellingen
- Versterking voor de Communicatie en Publiciteit
- Een redacteur en verhalenschrijvers voor de Baerne

Wilt u hier meer over weten of kennismaken met een bepaalde werkgroep stuur dan een mail naar info@historischekringbaerne.nl. Er wordt dan zo spoedig mogelijk contact met u opgenomen.

